

MALI KAVKAZ (Jermenija) - 16.06.2008. - 29.06.2008.

16. jun - 1. dan

Polazak avionom za Prag u 13.55. U Prag smo stigli oko 15.45. Na aerodromu smo čekali na polazak za Jerevan sve do 21.40.

17. jun - 2. dan

U Jerevan smo stigli oko 04.15 po lokalnom vremenu (razlika je +3 sata). Na aerodromu su nas čekali Stepan i Levon sa minibusom (oni će nam činiti društvo celo vreme našeg boravka). Posle smeštaja u kući kod Stepana i kraćeg odmora ovaj dan je iskorišćen za obilazak znamenitosti i nekih muzeja u Jerevanu. Prvo smo obišli tvrđavu Erebuni (prestonica Urartu kraljevstva, osnovan 782 godine pre nove ere, po kome je Jerevan dobio ime). U podnožju se nalazi istoimeni muzej sa eksponatima nađenim pri otkopavanju stare tvrđave Erebuni. Nakon toga obišli smo muzej starih rukopisa Matenadaran.

Na kraju smo otišli do Trga republike građenog u sovjetsko vreme,

Trg Republike

a večer proveli u Operi na koncertu stilizovanih narodnih plesova.

18. jun - 3. dan

Ovaj dan smo proveli u obilasku pokrajine Armavir, zapadno od Jerevana.

Prvo smo otišli do memorijalnog kompleksa Sardarapat, posvećen bici iz maja 1918. godine nakon koje je Jermenija dobila samostalnost.

Sardarapat

U povratku smo obišli arheološko nalazište Mecamor, značajan lokalitet iz bronzanog doba. Vratili smo se u Ečmiadzin

i prvo obišli crkvu posvećenu Sv.Hripsimi (7.vek),

Crkva Sv. Hripsime

zatim crkvu Sv. Gajane (takođe 7. vek) i na kraju glavnu, katedralnu crkvu u Ečmiadzinu koja je glavni duhovni centar Jermena. Na putu za Jerevan nalazi se spomenik našim vojnim pilotima koji su 1988 godine poginuli u avionskoj nesreći pri dostavljanju pomoći posle velikog zemljotresa. Na kraju današnje rute odlazimo do Zvartnoca, odnosno ruševine hrama posvećenog Sv. Đorđu. Crkve je izgrađena sredinom VII vek. Bila je ukrašena freskama a stradala je u zemljotresu iz 930 godine.

19. jun - 4. dan

Odlazimo na jug u pokrajinu Ararat. Levo od reke Araks se uzdiže Ararat (5165m) koji je još uvek u Turskoj.

Manastir Hor Virap i Ararat

Putem na jug dolazimo do same granice sa Nahičevanom (pokrajinom koja pripada Azerbejdžanu, iza nje je Iran) ali granica je zatvorena. Skrećemo na istok i preko prevoja (1795 m) ulazimo u pokrajinu Vajots Dzor. Silazimo u mesto Areni, probamo i kupujemo prvi put vino od nara. Preko doline reke Arpe ispod strmih stena usamljena crkva Areni (14.vek).

Manastir Noravank

Desno sa glavnog puta uzanim klancem uz dolinu odlazimo do manastira Noravank (12 vek) na platou ispod strmih crvenih krečnjačkih stena.

Dolinom reke preko mesta Jegenadzor i Vajk, kamenitim i prilično pustim predelima izlazimo na Vorotanski prevoj (2344 m) u južnu pokrajinu Sjunik. Iza prevoja drugi krajolik, ogromne padine i prostori pod zelenim pašnjacima okruženi visokim planinama.

Silazimo pored jezera ka mestu Sisijan i pored puta sa poljima žita i livada odlazimo do Karahundža, stare astronomske opservatorije za koju se pretpostavlja da je starija od Stone Hedge-a, ali je kasnije otkrivena.

Karahundž

Putem još dalje ka jugu stižemo do ispred mesta Goris (odavde ide glavni put za Nagorno Karabah), a onda lošijim putem silazak u klisuru reke Vorotan a onda uspon do velicanstvenog manastira tvrđave Tatev iz IX - X veka, na stenama obodnog dela klisure. Vratili smo se istim putem do Jegenadzora a onda na istok do banje Džermuk gde smo noćili.

20. jun - 5. dan

U banji se nismo zadržavali već smo se vratili nazad do Jegenadzora a odatle na sever do sela Egegis u kome se nalazi Zorats crkva iz 14. veka. Tu se nalaze još dve crkve iz kasnijeg perioda. Iz Egegisa put nas vodi na sever do Sulemskog prevoja (2410 m) ispred koga se nalazi Sulema karavanseraj. Severno od prevoja pokrajina Gekarkunik. Karavanseraj je podignut 1332 godine i služio je kao sklonište trgovcima i putnicima sa juga na putu ka Sevanu. Sa prevoja smo sišli travnatim predelima sa vulkanskom kupom vrha Armadžan (2825 m) na desnoj strani do mesta Martuni, na južnoj obali jezera Sevan.

Hačkari

Putem pored jezera otišli smo do mesta Noratus gde se nalazi najveće groblje sa kamenim krstovima (hačkarima) u Jermeniji.

Nešto severnije na steni iznad jezera nalazi se crkva Hajrivank iz 9. veka. Preko mesta Sevan vratili smo se u Jerevan.

21. jun - 6. dan

Pokrajina Kotajk - istočno od Jerevana. Otišli smo do mesta Garni gde se nalazio hram grčko-rimskog stila iz prvog veka, na desnoj strani strmih stena klisure reke Azat. Dalje uz dolinu putem se stiže do manastira Gegard. Na ruševinama starijih crkava nalazi se današnji manastir iz 12veka. Deo manastira iz ranijeg perioda nalazi se ukopan u steni. Posle obilaska manastira otišli smo do sela Gegard (1800 m) odakle smo oko podne krenuli na uspon ka vrhu Aždaak.

Uspon uglavnom ide blagim padinama, pašnjacima, sa povremenim nomadskim šatorskim naseljima plemena Jezda, gde se treba dobro paziti ljutih i krupnih kavkaskih ovčara.

Jezdi jezde

Oko 17 časova smo stigli na visinu od 2950 m gde smo postavili šatore. Nedaleko smo našli vodu od ostataka snežnika koji se tope. Predveče je počela kiša koja je padala različitim intenzitetom sve do pred zoru dok je u daljini gmelo.

22. jun - 7. dan

Ujutro smo ustali rano i oko 5.30 krenuli ka vrhu. Dan je bio idealan, kiša prestala, izvedrilo se i blagim travnatim predelima krenuli ka vrhu. Uspon je postepen sve do ispod padina dve vulkanske kupe. Na crnim i braon kamenim padinama još ima snežnika ali smo ih izbegavali.

Na prevoju iznad jezera u krateru počela je ledena kiša koja je kratko trajala.

Jezero u krateru

Na najvišu kotu, vrh Aždaak (3597 m) svi smo izašli oko 9 časova.

Na Aždaaku - 3597 m

Pogled je bio lep na severni deo masiva, površina jezera Sevan na istoku je blago svetlucala. Vratili smo se istim putem do šatora. Spakovali se i oko 11.30 krenuli nazad do sela Gegard gde je oko 16 časova stigao Levon sa minibusom i odvezao nas u Jerevan. Ukupno uspona oko 1800m, dužina ture oko 40km.

23. jun - 8. dan

Pokrajina Tavuš-severoistočno od Jerevana prema Gruziji. Pored jezera Sevan i kroz novi tunel sišli smo u mesto Diližan i još ka istoku niz dolinu do skretanja za manastir Goš.

Manastir je osnovan u 12. veku a sastoji se od nekoliko crkava.

Manastir Goš

Iz Goša smo otišli u manastir Agarcin koji se sada restaurira. Po povratku iz ovih manastira na Sevan otišli smo do mesta Cahkadzor. Žičarom smo izašli do 2400m ka vrhu Cahkunjac (2821m), ali pošto dalje nije radila a spremala se kiša vratili smo se nazad. U Cahkadzoru smo obišli Kečaris manastir osnovan u ranom 11 veku.

24. jun - 9. dan

Pokrajina Aragacon - severozapadno od Jerevana - Ovaj dan smo proveli u obilasku crkava i manastira u oblasti mesta Aštarak, odnosno u području doline reke Kasag.

Kanjon reke Kasag

U selo Ošakan smo bili u crkvi gde se nalazi grob Mesropa Maštoca, tvorca jermenske azbuke. Crkva je bila iz 5. veka ali se na tom mestu sada nalazi crkva iz 19. veka. Zatim smo otišli do crkve Sagmosavank ("manastir Psalama") iz 13. veka na desnom obodu kanjona reke Kasag. Slično, ali 5 km južnije nalazi se crkva Hovhanavank, takođe iz 13. veka. Još južnije u selu Mugni nalazi se istoimena crkva iz 14. veka koja je renovirana u 17.veku. U njemu se nalazi desna ruka Svetog Đorđa. Pri povratku prošli smo preko starog mosta u Aštaraku. Pri povratku u Jerevan obišli smo memorijalni centar i muzej posvećen genocidu - Cicanakaberd.

25. jun - 10. dan

Uspón na Aragac. U 5.30 pošli smo iz Jerevana.

Na planinu do jezera Kari Lič (3190m) stigli smo oko 7.30.

Jezero Kari Lič

Prvo vršimo uspon po lepom danu na južni vrh (3879m). Severna strana vrha je strma i ima snežnih streha.

Na vrh je izašlo 15 planinara.

Na južnom vrhu - 3879 m

Sa ovog vrha silazimo po prilično klizavoj stazi na prevoj ka zapadnom vrhu. Uspón na zapadni vrh ide vrlo krušljivom padinom, preko kamenja koje se lako odranja pa je trebalo pažljivo kretanje. Na zapadni vrh

stižemo oko podne.

Zapadni vrh

Još uvek je lep dan, iako počinju da se postepeno javljaju oblaci iz dolina ali ostaje i dalje dobro vreme.

Na zapadni vrh (4080 m) izašlo je 12 planinara.

Na zapadnom vrhu - 4080 m

Sa vrha silazimo prvo južnim grebenom pa niz snežne padine.

Do pred sam severni vrh (4091 m) izašao jedan planinar.

Severni vrh - 4091 m

Na jezero stižemo oko 16 časova.

Pri povratku svratili smo u tvrđavu Amberd na južnim padinama planine

Tvrđava Amberd

a zatim se vratili u Jerevan.

26. jun - 11. dan

Ponovo putem za Aštarak ali sada ka severu. Poseta mogilama "suncepoklonika" u kurdskom selu Ria-Taza. Preko mesta Aparan i prevoja Pamb (2152m) prelazimo u pokrajinu Lori. Silazimo u mesto Spitak a potom u Vanadzor gde se kraće zadržavamo. Odavde dolinom brze reke Debed koja ide ka Gruziji prvo odlazimo do ruševina manastira Kobair iz 12. veka. Zatim dalje niz dolinu pa uspon na površ gde se nalazi manastir Odzun iz 7. veka ali je obnovljena u 13 veku i crkva je iz tog doba. Iz Odzuna silazimo ponovo u dolinu do mesta Alaverdi pa ponovo uspon na plato sa druge strane doline do sela Sanahin i istoimenog manastira iz 12. veka. Povratak u Alaverdi i još dalje na sever dolinom sve do tvrđave Ahtale u kojoj se nalaze crkve iz 13 veka. U ovoj crkvi se nalaze lepe freske što je uticaj blizine Gruzije. Povratak nazad i izlazak na plato gde se nalazi selo Ahpat i manastir iz 10.veka. Obilazak manastira i smeštaj u konaku.

27. jun - 12. dan

Odlazimo iz Ahpata preko Vanadzora i Diližana do jezera Sevan. Manastir na poluostrvu je zatvoren, samo smo ga spolja videli. Sa brda dobar pogled na sve strane, na jugoistok gde se prostire glavno jezero, i na jugu na kupe Gegamskih planina i među njima i Aždaak. Na jezeru smo ostali do predveče, neki su se čak i kupali u prohladnoj vodi na 2000m. Povratak u Jerevan.

28. jun - 13. dan

Dan smo proveli u individualnim obilascima i kupovini po Jerevanu. Uveče u kafani "Kavkaz" u društvu Stepana, Levona i našeg počasnog konzula Babkena Simonjana, koji je takodje i pesnik proveli lepe trenutke uz dobru "živu" muziku i recitovanje poezije povodom Vidovdana i rastanka.

29. jun - 14. dan

Rano ujutro odlazimo iz Jerevana za Prag. Na praskom aerodromu smo, umesto 4 ostali 7 sati! JAT-ov avion malcice zakasnio, Kada su nam rekli da kasni zbog kvara, nije nam bilo svejedno, ali kada se avion odlepio od piste, odahnuli smo i uzivali sat i po vremena u letu iznad kisnih oblaka , kad napokon ugledasmo osuncani Beograd u 15 časova.

Beograd, 03. septembar 2008.

vodja puta: [Veroljub Kovačević](#)
izveštaj i fotografije: Veroljub Kovačević
PD Pobeda, Beograd